

Əziz oxucular! Bugünlərdə türkoloq, ədəbiyyatşünas, şair, jurnalist, tərcüməçi filologiya elmləri doktoru, professor, BDU-nun türkologiya kafedrasının müdiri Ramiz Əskərin 70 yaşı tamam olur. Sizə onunla müsahibəni təqdim edirik.

SUAL:

Ramiz müəllim, izləyicilərin sizi yaxından tanıması üçün istərdim elə orta məktəb dövründən bir sual verim sizə. Orta məktəbdə necə oxuyurdunuz?

CAVAB: Parlaq. Orta məktəbi qızıl medalla bitirdim. Bilmədiyim şey yox idi. Standart ədəbi dildə danışırdım, çoxlu termin işlədirdim. 16 yaşına qədər nə oxumuşdumsa hamısı yadımdadır. O cümlədən orta məktəb proqramındakı yaxşı-pis, məzmunlu-məzmunuzsuz bütün şeirləri indi də əzbər bilirəm. Kəndimizin və məktəbimizin kitabxanalarındakı bütün kitabları oxumuşdum.

SUAL: İntellektual səviyyəyiniz, yəni IQ (ay күнүз) nə idi?

CAVAB: O vaxt yüzdən yuxarı idi. İndi olsa-olsa onun yarısı olar. O vaxt beynim daha mütəhərrik və çevik idi. İndi informasiyam daha çoxdur, ancaq fikir sürəti və axını, analiz qabiliyyətim daha aşağıdır.

SUAL: O vaxtki arzularınız nə idi?

CAVAB: Şair kimi məşhur olmaq, 25-26 yaşlarında kitab buraxmaq, İstanbul, Təbrizi və Səmərqəndi görmək. Təbii ki, gəlib Bakını fəth etmək. Heç biri baş tutmadı. Mən Təbrizi hələ də görməmişəm. O vaxtlar "Cənab 420" filminə baxırdım və gözlerim dolurdu. Bir dəfə uşaqlarımı məcbur elədim o filmə baxdılar. Gözləri dolmaq nədir, heç tükələri də törənmədi. Amma mən indi də ona baxıb riqqətə gəlirəm, oradakı mahnıları göz yaşları içində dinləyirəm...

SUAL: Allaha inanırsınız mı?

CAVAB: Bütün varlığımla...

SUAL: Dindarsınız mı?

CAVAB: Yox, canım. Standart sovet adamı nə dindar, nə də ateist idi. Mən də elə yetişdim, oruc, namaz-niyaz bilmirdim. Ancaq əzan eşidəndə bir müsəlman övladı kim başımın tükü ayağa qalxır. Məhəmət Akif Ərsöyün misraları yadıma düşür: "Bu əzanlar ki, şahadətləri dinin təməli Əbədî yurdumun üstündə mənim inləməli..."

SUAL: Həyat yoldaşınız kimdir?

CAVAB: Kim idi... Solmaz xanım... Moskva Dövlət Universitetində birlikdə oxumuşduq. İxtisasca fizik idi. AMEA sistemində çalışdı. Son iş yeri 6 nömrəli məktəb idi. Azərbaycanın Əməkdar müəllimi adını aldı. İki dəfə ölkə üzrə "İlin müəllimi" seçildi. Əla pedaqoq, gözəl insan, həyat yoldaşı, ana və nənə idi. 40 il 3 ay birlikdə ömür sürdük. 2020-ci ilin 19 noyabrında bizi əbədi tərək elədi. İfrat dərəcədə ciddi və prinsipial adam idi. O mənəndə dəfərlərlə incidi, mən ondan heç incimədim. Bu da onun böyüklüyündən xəbər verir. Ona bir neçə şeir yazmışdım. Birinci şeirin son bəndi belə idi: Bir gün axır çıxdım ova, Bir ov tutdum qova-qova, Adı Solmaz, Familiası Əhodova. Başqa bir şeirdə bir neçə qızın adını çəkəndən sonra bunu yazmışdım: Onun adı Solmazdı, Nur içində almazdı, Özgəyə yar olmazdı, Axır toruna düşdü.

SUAL: Allah rəhmət eləsin Solmaz xanıma. Ramiz müəllim, necə bir nəsilə böyüdüünüz?

CAVAB: Biz amasiyalıyıq. İki Amasiya var, biri Türkiyədədir, biri də Qərbi Ermənistanda. Amasiya rayonunda ən oxumuş ailələrdən biri, bəlkə də birincisi Əskərovlardır. Atam, əmilərim əsasən dil-ədəbiyyat müəllimi idilər. Atam və bir əmim uzun illər rayon

RAMİZ ƏSGƏRLƏ MÜSAHİBƏ

qəzetinin redaktoru olublar. Atam və başqa bir əmim "Sovet Ermənistanı" qəzetində işləyiblər. İlk ali təhsilli adamlar, ilk elmlər namizədi, ilk elmlər doktoru, ilk professorlar bizim familiyadan çıxıb. Özüm və eşim Moskvada oxumuşuq. Uzaq xaricə oxumağa gedənlər də bizim gənclər olub. Üç qardaşım Türkiyə universitetlərinin (ODTÜ, Mərmərə və Ədimə) məzunudur. Qızım Ayla Ankara universitetinin tibb fakültəsini, sonra İzmirdə ginekologiya ixtisasını başa vurub. Oğlum Atilla İstanbul Texniki Universitetini, sonra Virciniya Texniki Universitetini bitirib. Bu anda təkcə ABŞ-da bizim ailədən təxminən 15 nəfər yaşayır. 4 uşağımız orada anadan olub. Məlumat üçün deyim ki, bu anda Budapeştdə 5 gəncimiz ali təhsil alır. Qardaşım oğlu Oğuzxan ODTÜ-də, digər qardaşım oğlu Turan isə Gəzbə Texnoloji Universitetində tələbədir. Almaniya ali məktəblərində oxuyan uşaqlarımız var. Oxumaq bizim nəsil vergidir. Qardaşım Əli Şimali Karolina universitetinin (ABŞ) professorudur, bacım Nailə Diyarbakır universitetinin dosentidir.

SUAL: Ailəniz böyük idimi?

CAVAB: Əlbəttə. Biz on uşaq (altı qardaş, dörd bacı) idik. Varlı deyildik, kasıb da deyildik. Atam 7 övladına ali təhsil verib. İki bacım tibb məktəbini bitirib. Bir qardaşım 90-cı illərdə ali məktəbə girdi, ancaq pullu olduğu üçün təhsilini davam etdirə bilmədi. İndi qaynaqçıdır, hamdan yaxşı yaşayırıq.

SUAL: Ramiz müəllim, siz bu yaxınlarda qardaş Özbəkistanın "Dostluq" ordeni ilə təltif edildiniz. İcazə verin öz adımdan və oxucular adından sizi təbrik edim. Biz sizinlə bir daha qürur duyduq. Bes siz özünü nə hislər keçirdiniz?

CAVAB: Mənim mükafatlarım çoxdur. Səhv etmirsə, 22 ordenim və medalım var. Bunlardan bir neçəsi çox dəyərlidir. Məsələn, "Şöhrət" ordenini 60 illiyim münasibətilə almışam, Əməkdar jurnalist adına mətbuatda uzun illər və səmərəli fəaliyyətimə görə layiq görülmüşəm. Özbəkistanın beynəlxalq "Babur" mükafatı, Türkmənistanın "Altın əsr", Ukraynanın "Bəkir Çobanzadə" ödəli, Beynəlxalq Türk Akademiyasının "Vilhelm Tomsen" və "Əlişir Nəvayi" medalları bunlardan bir neçəsidir. 2022-ci il avqustun 30-da isə Özbəkistan Prezidenti Şavqat Mirziyayev bir neçə Azərbaycan alimi ilə birlikdə məni də ölkələrimiz arasındakı ədəbi-mədəni əlaqələrə verdiyim töhfə münasibətilə

sanballı "Dostluq" ordeni ilə təltif etdi. Avqustun 30-u oğlum Atilla'nın ad günüdür. Ailəniz və yaxın dostlarımız ikitə sevinc yaşadı. Bunun üçün qardaş Özbəkistana minnətdaram.

SUAL: Siz ixtisasca jurnalistsiniz. Uzun illər bir çox mötəbər mətbuat orqanlarında çalışmışınız. Niyə davam etmədiniz?

CAVAB: Mən 10-12 yaşından mətbuatla əlaqə saxlamışam. "Azərbaycan pioneri" qəzetinə məktub yazıb "Şöbə müdiri Rəna Əzimova" imzası ilə redaksiya zərfində blanklı məktub alanda sevincimin həddi-hüdudu olmurdu. Yaxud rayon qəzetində kiçik informasiya və şeirlərlə çıxış edəndə sonsuz fərəh duyurdum. Yəni mən 50 ildən çoxdur ki, mətbuatdayam. Atam istəyirdi ki, mən həkim olum, ancaq mən mətbuatı seçdim. Bakı və Moskva universitetlərinin jurnalistika fakültələrində təhsil aldım. Radioda, "Azərbaycan bugün" jurnalında, "Odlar yurdu", "XXI əsr" qəzetlərində, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyində işlədim. "Odlar yurdu"nu çıxarmaqla onların hamısını ömrümün boşa getmiş illəri hesab edirəm. O işləri mənəndən də yaxşı görəcek adamlar çox idi. Mən MDU-nu bitirən kimi elmə gəlməli idim. Axı adam mətbuatda nə qədər çalışsa? Gənc olanda eybi yoxdur, bir az yaşlandıca xəbər dalınca ora-bura qaçmaq olur. Heyf ki, jurnalistikada çox gecikdim. Cəməsi 20 ildir ki, mən elmdəyəm, yəni universitetdəyəm.

SUAL: Müasir jurnalistika və jurnalistlərin səviyyəsi sizi qane edirmi? Bəlkə bir məsləhətiniz və yaxud tövsiyəyiniz var cavan jurnalistlərə?

CAVAB: Yox, qane etmir. Jurnalistika ictimai fikri manipulyasiya edir, yönəldir, lazım gəldikdə çaşdırır. Məsələn, "Odlar yurdu" qəzeti kiril. latın və ərəb əlifbalı ilə çıxırdı, milli şüura çox təsir göstərirdi. Tirajı 300 min nüsxə civarında idi. Onun səhifələrində daima yeni bilgilər, faktlar olurdu. Azərbaycan Demokratik Respublikası, onun dövlət atributları, bayrağı, gerbi, himni, pulları, parlamenti, qurulan hökumətlər, siyasi xadimləri və s. haqqında ilk dəfə söz açılırdı. Həm bu faktlar yeni idi, həm də milli-azadlıq hərəkatına yeni impuls verirdi. İndi mətbuat bir az fərqlidir, qeyri-ciddidir, qeyri-professionaldır, ağzına gələni yazır. Saytları heç bəyənmiyəm. Sensasional başlıqlar atır, mənasız effekt yaradır. Məsələn, belə bir sərəlvə ilə material verir: "Arvadı dəli olan, qızı küçələrə düşən, oğlu anaşqa çəkən sənətkarın faciəli həyatı". Buna nə

deyəsən? Mən gənclərlə Jurnalistlər evində hər gün görüşürəm. Nəsihət edirəm, hələ ki, xeyri azdır.

SUAL: Siz orta məktəbdə Azərbaycan dilində oxumusunuz, ali təhsili isə rus dilində almışınız. Rusiyada oxumaq sizin bir insan kimi formalaşmaınıza təsir edibmi?

CAVAB: Mən SSRİ-nin və sovet blokunun, sosializm düşürgəsinin ən böyük təhsil ocağında oxumuşam. Oranın içi də, dışı da möhtəşəmdir. Əla şəraiti var. Professor-müəllim həyatı mükəmməldir. Adamı mum kimi yoğurur, formalaşdırır. Orada oxumaq çətin idi, ancaq ruslar demiş, "na pravax neqra" (zənci kimi) oxuya bildik. Moskvada oxumaq uşaqlıq arzumu idi. Mən bir dəfə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutuna sənəd vermiş, lakin müsabiqədən keçməmişdim. Tale mənə MDU-da oxumağı qismət elədi. Bir şeydə xəyal qırıqlığına uğradım. Nə Qızıl meydan, nə də Kremlin yaqut ulduzları fotolardakı qədər əzəmətli deyildi. Yalnız qızları bütün bəkləntilərdən üstün idi.

SUAL: O vaxtlar rusca necə bilirdiniz? Bu dil haqqında fikriniz nədir?

CAVAB: Mən kənddən çıxmış adam idim. Bakıya gələndə qədər rus görməmişdim. Rusca çoxlu söz bildirdim, ancaq cümlə qurmağı bacarmırdım. Heç indi də bu dili üroyim istəyən səviyyəyə bilmirdim. Dünyanın ən mükəmməl, ən zəngin dilidir. Sanki dissertasiya və elmi məqalə yazmaq üçün yaradılıb. Ancaq son dərəcə çətinidir. Addımbaşı istisna var. Pristavkalar, cins və mənsubiyyət kateqoriyaları, şokilçi sistemi bu dili o qədər zəngin edir ki, gəl görəsən. Onu ancaq uşaqları öyrənmək lazımdır, rusca orta məktəb bitirməsən onu mükəmməl öyrənmə bilməzsən.

SUAL: Professor, bu yaxınlarda sosial şəbəkədə belə bir məlumat rast gəldim ki, illər öncə Elçibəyin birbaşa müsahibəsini Ramiz Əskər son dilinə sinqron tərcümə edib və bu zaman bir sıra ciddi yanlışlıqlara yol verib. Çox istərdim ki, buna özünü açıqlama verəsiniz.

CAVAB: Elçibay prezident olanda rusiyalı tamaşaçılarla canlı verilişə çıxmışdı. Veriliş Valid Sənanı tərcümə edirdi. O da ilk cümlədə çaşdı, Niyazi İbrahimov dərhal onu əvəz elədi. Bugünlərdə Rəhman yazdı ki, guya həmin veriliş mən tərcümə etmişəm. Ona telefonla dedim ki, mən ümumən orada olmamışam. O da dedi ki, dəqiqləşdirəcək. Dedim ki, zəhmət çəkmə, mən orada olmamışam, yəni de deyin ki, dəqiqləşdirəcək. Buyursun.

SUAL: Dilin, türk dilinin, rus dilinin, erməni dilinin cəlvəsi nədir, sizcə?

CAVAB: Erməni dili çox partlayışlıdır, hətta qabadır. Məsələn, Mkrct sözüündə səslə (sait) yoxdur. Biz onu Mkrct və ya Mikrct kimi yazırıq. Xndzor (alma), tanzr (armud), dbrots (məktəb) sözlərində üç-dörd samit yan-yana gələ bilər. Bu, tələffüzdə ağırlıq yaradır. Rus dilində də belə şeylər var. Məsələn, vstreça (görüş). Bizim dildə başda iki sessiz gəlir. Sraqagün sözü istisnadır. Sonda iki samit olur: alt, üst kimi. Bu baxımdan bizim dil daha normativdir. Dilimizin ən nurlu sözü "yoldaş" sözüdür. Təossüf ki, bolşevizm onu ilkin və ülvə mənəsinə uzaqlaşdırdı. Rus dilində iki söz sovet quruluşunu dolğun şəkildə ifadə edir. Bunlardan biri

